

та її саморегуляція у міжособистісних конфліктах. *Теоретичні і прикладні проблеми психології* : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2020. № 1 (51). С. 111–119.

2. Кальницький Э.А. Экзистенциальный вакуум и кризис идентичности. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2017. №33.

УДК 159.964.21:316.614.5:616-036.21

Розіна І. В., Мунтян Н. В.

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТІВ В МОЛОДІЙ СІМ'Ї ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

У статті розглянуті особливості прояву конфліктів в молодій сім'ї під час пандемії, що є недостатньо вивченим і потребує більш глибокого дослідження. Сімейні конфлікти стали дуже поширеним явищем, що свідчить про дисгармонію шлюбних відносин. В наш час особливо актуальне в науці питання виявлення характеру, форм і причин конфліктів, оскільки в період соціальних трансформацій кількість розлучень збільшилася, особливо в молодих сім'ях. Дослідники різних країн надають докази, що свідчать про руйнівний вплив COVID-19 на психічне самопочуття через довготривалу самоізоляцію населення, в результаті чого можемо спостерігати різке зростання рівня конфліктних ситуацій та стрімкий ріст показників розлучень у світі. За результатами вивчення сутності подружнього конфлікту, досліджено

конфліктні сфери: виховання дітей, прагнення подружжя до автономії, неузгодженість норм поведінки, прояви домінування одного партнера та прояв ревності; типи прояву конфліктної поведінки: напруженість відносин, відчуженість у відносинах, конфліктність у відносинах, агресія у відносинах, загальний показник міжособистісних відносин.

У статті розглядаються результати емпіричного дослідження, яке спрямовано на дослідження чинників конфліктів в молодій сім'ї під час карантину. Застосовувалися такі методики як: «Суб'єктивна оцінка міжособистісних відносин» (С. В. Духновський), яка дозволяє охарактеризувати гармонійність відносин у подружжя, а також розкрити уразливі місця в структурі відносин; «Взаємодія подружжя в конфліктній ситуації» (Ю. Є. Альошина, Л. Я. Гозман, Е. М. Дубовський), яка конкретизує зони подружнього конфлікту та формулює зміст індивідуальних переживань.

Описано показники взаємодії подружніх пар в конфліктних ситуаціях із міжособистісними стосунками. Встановлено психологічні особливості взаємодії в конфліктних ситуаціях подружніх пар із міжособистісними стосунками під час пандемії.

The article considers the peculiarities of manifestation of conflicts in the young family during the pandemic, which is insufficiently studied and requires more in-depth research. Based on the results of the study of the essence of marital conflict, the following conflict areas were investigated: child rearing, desire of spouses for autonomy, inconsistency of norms of behavior, manifestation of dominance of one partner and manifestation of jealousy; types of manifestation of conflict behavior: relationship tension, alienation in relationship, conflict in relationship, aggression in relationship, general index of interpersonal relations.

The article discusses the results of empirical research, which are aimed at diagnosing the nature of interpersonal

relationships, make it possible to take measures to prevent tension in relationships, allows you to choose the best form of communication, reduces the frequency of conflicts, contributes to mutual understanding, comfortable feeling of partners in communication.

We used such methods as: "Subjective assessment of interpersonal relationships" (S. V. Dukhnovsky), which allows to characterize the harmony of the spouses' relationships, as well as to reveal vulnerable places in the structure of relationships; "Interaction of spouses in a conflict situation" (Yu. E. Aleshina, L. Ya. Gozman, E. M. Dubovsky), which specifies the zones of marital conflict and formulates the content of individual experiences.

Indicators of interaction of married couples in conflict situations with interpersonal relations are described. The significance of the correlations of the indicators according to the two methods is substantiated. The psychological peculiarities of interaction in conflict situations of married couples with interpersonal relations during the pandemic were established.

Вступ. Актуальність проблеми дослідження полягає в стрімкій адаптації сімей до карантинних обмежень через світовий спалах і поширення коронавірусної інфекції (COVID-19). Конфлікти між подружжям стали звичним явищем, що підтверджує непорозуміння в сімейних стосунках. Проблема визначення сутності та причин конфліктів є важливою в науці сьогодні, адже в час суспільних змін зростає кількість розлучень, особливо серед молодих сімей. Вчені багатьох країн надають докази впливу COVID-19 на психічне здоров'я через довгострокову самоізоляцію (Жорсткий карантин І. Крикуненко 2019) [1], як наслідок, стрімкий зріст конфліктних ситуацій і показник розлучень у всьому світі (Психологічні втручання для людей, які постраждали від епідемії COVID-19. Ланцетна психіатрія. 2020 р. / пер. з англ. Л. Дуань, Г.Чжу) [4]. Тому саме в цей період існує гостра

необхідність у своєчасній і ефективній психологічній та психотерапевтичній допомозі молодим сім'ям, відповідно дуже важливо виявити потреби і труднощі подружжя, з якими вони зіткнулися в цей період.

Науковці розглядають різні прояви конфліктів в молодій сім'ї, а саме: напруженість, відчуженість, агресія, ненависть, криза, фінансові проблеми, відсутність спільних цілей, сімейних цінностей, відсутність спілкування та спільних розваг, подружнє невірність.

Проблеми, такі як конфлікти в молодій сім'ї, приділяють багато уваги вчені (О. Л. Туриніна) [3], а саме: Ю. Е. Альошина, С. І. Голода, С. В. Ковальова, С. Кратохвіла, С. В. Ковальова, О. С. Кочаряна, Н. Ю. Максимової, М. М. Обозова, Е. Г. Ейдемільера, В.В. Юстіцькіса та ін. (К. В. Сєдих) [2].

На першому (початковому) етапі сімейного життя пари відбувається процес перетворення офіційно оголошеного шлюбу в справжню сім'ю в цілому. Цей період досить складний. На цьому етапі відбувається складання спільних потреб, інтересів, думок тощо. І саме в цей час до випробувань молодого подружжя додається реальність постійного багатоденного перебування в обмеженому просторі у більшій, аніж зазвичай, близькості, що стало справжнім викликом. Пандемія, карантин, локдаун, фізична та соціальна ізоляції змінили спосіб життя всіх людей на всій планеті, та проникли у всі сфери життя і продовжують руйнувати відносини в сім'ях, а особливо, як зазначено вище, в молодих сім'ях.

Сьогодні у всьому світі тривають дослідження особливостей адаптації сімей до карантинних обмежень в умовах пандемії, які мають велике значення для функціонування сім'ї (COVID-19, локдаун та життя сім'ї у новій реальності 2020 р. / пер. з англ. Галецька І. І., Кліманська М. Б., Перун М. Б.) [5].

С. О. Лукомська, О. В. Мельник вважають, що ефективними засобами адаптації є індивідуальне консультування та соціально-психологічні тренінги. Турбота про себе, заняття приємною діяльністю, обмеження інформації про вірус, релаксаційні вправи, майндфулнесс, медитації, гумор, техніки структурування часу, особистісний і фаховий розвиток, фізичні вправи, все це рекомендує Катерина Нікода у своєму дослідженні (2021 р.). Адаптація, як позитивні зміни після негативних подій та важких випробувань в житті людини, пов'язані з пандемією, стала предметом дослідження багатьох зарубіжних науковців (R. Tedeschi, L. Calhoun).

Теоретичний аналіз літератури, присвяченої дослідженню психологічних особливостей конфліктів в молодій сім'ї під час пандемії, підтверджує складність феномена конфлікту під час пандемії.

Соціологи факультету психології та соціології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, провели онлайн-опитування на тему «Життя в умовах карантину», щоб дізнатися як змінився побут та відносини в українських сім'ях. Опитування визначили, що нові впровадження та зміни потребують часу для адаптації. Нове не завжди зручне та звичне, висновок такий: нинішні зміни - це початок нової форми суспільства.

Підсумовуючи негативні результати впливу внутрішньо сімейної ситуації на психологічне благополуччя і здатність протистояти стресу під час пандемії: зростання рівня домашнього насильства, сімейної напруги, агресії та зловживання алкоголем (Campbell, 2020).

Щоб знайти краще рішення таких задач, важливо знати особливості конфліктів в умовах найактуальнішої проблеми сучасності.

Метою статті було вивчення особливостей виникнення подружніх конфліктів в молодій сім'ї під час пандемії.

У відповідності до поставленої мети були визначені наступні завдання дослідження:

1. Провести теоретичний аналіз літератури з проблеми дослідження конфліктів в молодій сім'ї під час пандемії.
2. Розглянути проблеми прояву конфліктів в молодій сім'ї під час пандемії.
3. Провести емпіричне дослідження особливостей прояву конфліктів в молодій сім'ї під час пандемії.

В ході емпіричного дослідження було підбрано комплекс методик діагностики прояву конфліктів в молодій сім'ї під час пандемії. Застосовувалися такі методики як: «Суб'єктивна оцінка міжособистісних відносин» (С. В. Духновський) для діагностики і корекції подружніх взаємин, що дозволяє оцінити, наскільки гармонійні відносини у подружжя, а також виявити слабкі місця в структурі відносин з можливістю їх подальшої корекції. Для визначення конкретики зон подружнього конфлікту та розкриття змісту індивідуальних переживань була використана методика «Взаємодія подружжя в конфліктній ситуації» (Ю. Є. Альошина, Л. Я. Гозман, Е. М. Дубовський). Процедура обробки даних здійснювалася за допомогою комп'ютерної програми SPSS v21.00 for Windows. До дослідження було залучено 30 осіб віком від 25 до 35 років різної статі, які знаходяться в шлюбі до п'яти років.

В табл. 1 надано коефіцієнти кореляції між показниками взаємодії подружжя в конфліктній ситуації та показниками міжособистісних стосунків.

Як видно з табл. 1 існують взаємозв'язки між показниками взаємодії подружжя в конфліктній ситуації та показниками міжособистісних стосунків. Так, показник питання, пов'язані з вихованням дітей (ВД) виявив додатні зв'язки ($p \leq 0,01$) з показниками напруженість у відносинах і загальним показником міжособистісних відносин. З показником відчуженість у відносинах (ВВ) ($p \leq 0,05$),

конфліктність у відносинах (КВ) ($\rho \leq 0,05$), агресія у відносинах (АВ) ($\rho \leq 0,05$).

Таблиця 1

Коефіцієнти кореляції між показниками взаємодії подружжя в конфліктній ситуації та показниками міжособистісних стосунків

Показники міжособистісних стосунків	Показники взаємодія подружжя в конфліктній ситуації				
	ВД	ПАВ	СНП	ПД	ПР
НВ	456**		239*	-239*	-287*
ВВ	296*	-254*	495**		
КВ	252*	-255*	223*	-337*	
АВ	264*		400**		
ЗП	344**	-233*	413**		

Примітки. «**» кореляція на 1% рівні ($\rho \leq 0,01$); позначка «*» – кореляція на 5% рівні ($\rho \leq 0,05$). Умовні скорочення шкал: ВД – питання, пов'язані з вихованням дітей, ПАВ – прояв подружжям прагнення до автономії, СНП – ситуації неузгодженості норм поведінки, ПД – прояв домінування подружжям, ПР – прояв ревності подружжям. 5) Умовні скорочення шкал міжособистісних відносин: НВ - напруженість відносин, ВВ - відчуженість у відносинах, КВ – конфліктність у відносинах, АВ – агресія у відносинах, ЗП – загальний показник міжособистісних відносин.

Показник прояв подружжям прагнення до автономії (ПАВ) виявив від'ємні зв'язки з показниками відчуженість у відносинах (ВВ) ($\rho \leq 0,05$), конфліктність у відносинах (КВ) ($\rho \leq 0,05$) та загальним показником міжособистісних відносин ($\rho \leq 0,05$).

Показник ситуації неузгодженості норм поведінки (СНП) отримано додатні зв'язки зо всіма показниками міжособистісних стосунків, а саме: з показником напруженість відносин (НВ) ($\rho \leq 0,05$), відчуженість у відносинах (ВВ) ($\rho \leq 0,01$), конфліктність у відносинах (КВ) ($\rho \leq 0,05$), агресія у

відносинах (AB) ($p \leq 0,01$), загальний показник міжособистісних відносин (ЗП) ($p \leq 0,01$).

Показник прояв домінування подружжям (ПД) виявив від'ємні зв'язки з показниками напруженість відносин (НВ) ($p \leq 0,05$), конфліктність у відносинах (КВ) ($p \leq 0,05$).

Показник прояв ревностів подружжям (ПР) від'ємно пов'язаний з показником напруженість відносин (НВ) ($p \leq 0,05$).

Встановлені взаємозв'язки дають можливість припустити, що конфліктні ситуації у подружжя виникають переважно на ґрунті вирішення проблем виховного процесу, що може призводити до виникнення відчуження та автономності у стосунках.

Висновки. У статті приведено результати емпіричного дослідження, спрямованого на вивчення особливостей виникнення подружніх конфліктів в молодій сім'ї під час пандемії. Виявлено, що серед досліджуваних переважає пасивне ставлення до конфліктних ситуацій, що негативно позначається на сімейних стосунках і зменшує шанси ефективного вирішення подружніх конфліктів. Доведено виникнення відчуження та автономності у стосунках на основі питань, пов'язаних з вихованням дітей. Спостерігаються психологічні особливості взаємодії в конфліктних ситуаціях подружніх пар із міжособистісними стосунками.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що психологічні особливості виникнення конфліктів в молодій сім'ї під час пандемії обумовлені взаємодією подружніх пар в конфліктних ситуаціях із міжособистісними стосунками.

Література:

1. Крикуненко І. (2020) *Жорсткий карантин. За місяць самоізоляції в Україні вдвічі зростає кількість скарг на домашнє насильство* / Журнал Новое время. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/karantin-v-ukrajini-prinis-sumni->

naslidki-vipadkidomashnogo-nasilstva-pochastishali-vdvichi-novini-ukrajini-50083885.html

2. Седих К. В. Психологія взаємодії систем: «сім'я та освітні інституції» / К.В. Седых. — Полтава: Довкілля-К., 2008. 228 с.

3. Туриніна О. Л. (2018) Діагностика та психологічні шляхи розв'язання конфліктів у молодих подружніх парах
http://medpsychology.pp.ua/rozvyazannya_konfliktiv

4. Duan L., Zhu G. Psychological interventions for people affected by the COVID-19 epidemic (2020) DOI: [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30073-0](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30073-0) (дата звернення: 02.09.2021)

5. Haletska I., Klimanska M., Perun M. COVID-19, LOCKDOWN AND FAMILY LIFE IN A NEW REALITY
DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.9.4> (дата звернення: 01.09.2021)

УДК 159. 922. 6

Солонько А. М., Колесніченко Л. А.
*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ТА ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ В ОСІБ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

Дана стаття присвячена дослідженню домінуючих життєвих цінностей та особливості переживання самотності у осіб різних вікових груп: юнацького та зрілого віку. Визначено, що переживання позитивної самотності більше притаманно особам юнацького віку, за переважання